

Přítomnost Litvy, Lotyšska a Estonska v českém kulturním a akademickém prostoru zajišťuje celá řada lidí a institucí. Spousta iniciativ jsou výsledkem *systemové* aktivity několika hlavních institucí a center; ale spousta věcí se děje také živelně, na základě individuálních iniciativ mimo instituce. Oba procesy jsou propojené: institucionální aktivity a individuální aktivity jsou často prováděny stejnými lidmi, jen v odlišných kontextech. Mezi neinstitutcionální subjekty patří spolky přátel všech tří zemí, komunity Litevců, Lotyšů a Estonců v ČR, facebookové skupiny, a hlavně individuální kontakty. Tato pestrá směsice vztahů a kontaktů generuje velmi sympatickou kulturní a akademickou aktivitu kolem Litvy, Lotyšska a Estonska. Mám k těmto živelným procesům velmi pozitivní vztah a jsem jejich součástí, ale dnes bych se zaměřil na onu *institutcionální* rovinu a systemové procesy, díky kterým jsou Litva, Lotyšsko a Estonsko přítomné v českém akademickém a kulturním prostředí.

AKADEMICKÁ BALTISTIKA

Zdroj: Bc. Kristýna Hnátová, bakalářská práce (Baltistika MU)

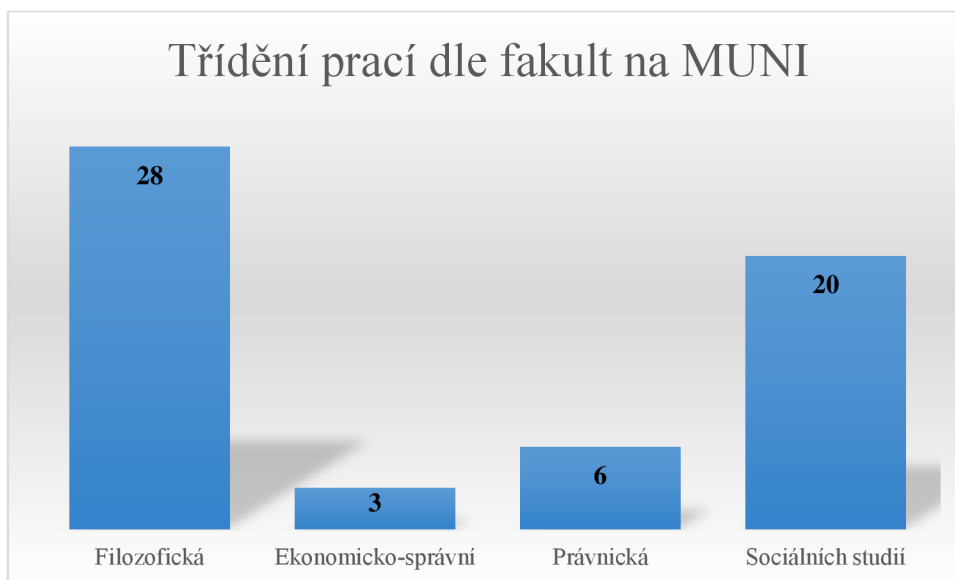
Lídry z pohledu vědecké produkce jsou nepochybně Masarykova univerzita a Univerzita Karlova. Na těchto školách se odehrává specializované studium Baltických zemí a jazyků a vzniká drtivá většina diplomových prací a jiné akademické produkce.

V Brně je baltistika akreditována jako samostatný studijní program a lze tam studovat litevštinu, lotyštinu, estonštinu, ale také finštinu. V Praze baltistika je součástí studijního programu Východoevropských studií a lze tam studovat litevštinu a lotyštinu.

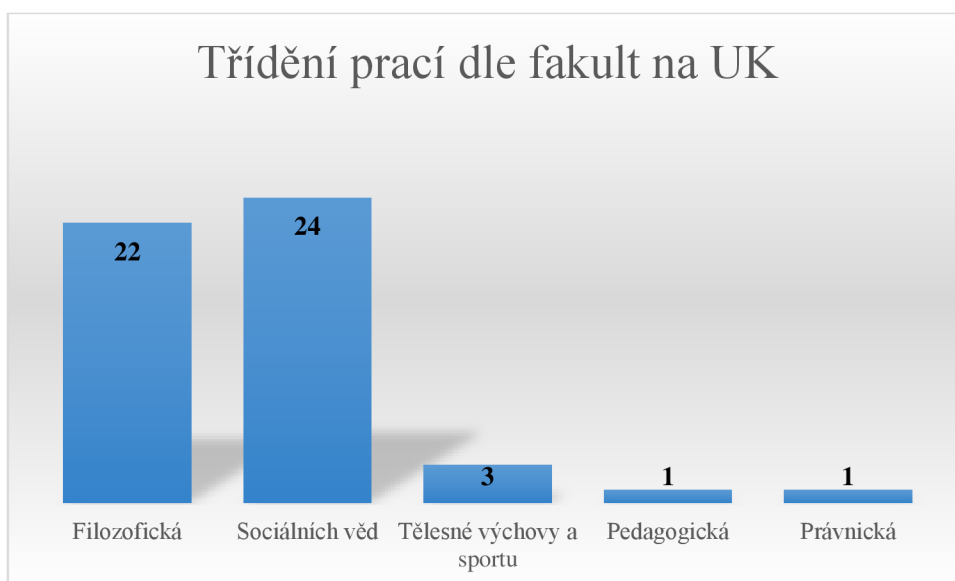
Litva, Lotyšsko a Estonsko významně finančně přispívají na fungování dotyčných lektorátů v Brně a Praze, přičemž se jedná o dlouhodobou a velmi přínosnou spolupráci. Velké poděkování.

Nic méně MU a UK nemají žádný „monopol“ na litevsko-lotyško-estonská témata a významné množství diplomových prací se zaměřením na tyto země vzniká také na jiných českých vysokých školách, např. na Vysoké škole ekonomické v Praze (VŠE, konkrétně na Fakultě mezinárodních vztahů), na Západočeské univerzitě v Plzni (tam vede Právnická fakulta) a na Univerzitě Palackého v Olomouci (UPOL, FF).

Zajímavé tendence vývoje akademické baltistiky odhaluje „jemnější“ statistika, která ukazuje poměry akademické produkce na úrovni fakult.

Zdroj: Bc. Kristýna Hnáťová, bakalářská práce (Baltistika MU)

Zdroj: Bc. Kristýna Hnáťová, bakalářská práce (Baltistika MU)

Jak vidíte u obou univerzit se na akademické baltistice podílí především dvě fakulty:

MU: FF a FSS

UK: FF a FSV

Tato statistika odráží systémový rys akademické baltistiky:

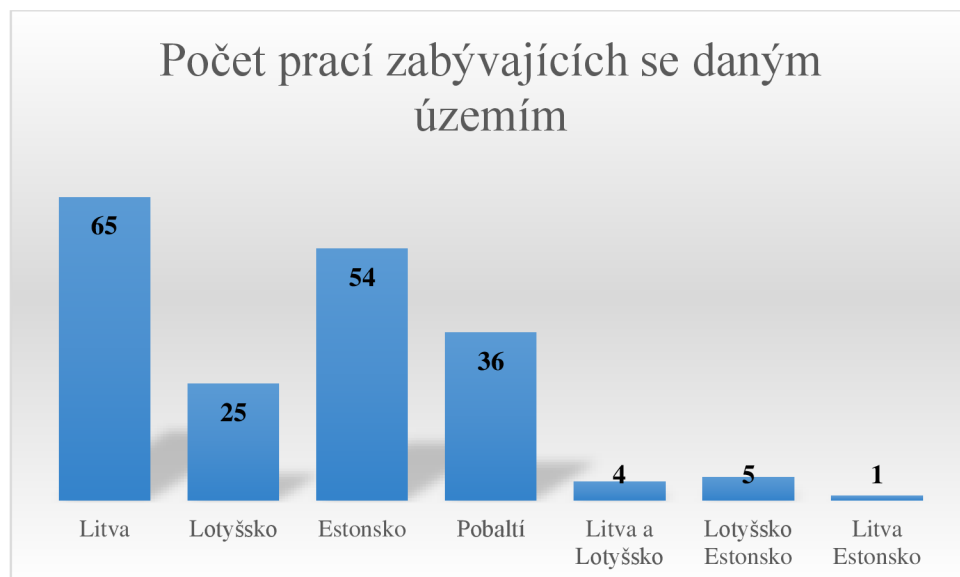
Filologické zaměření: Brno FF a Praha FF

Jiná zaměření (politologie, sociologie): MU - Fakulta Sociálních studií, UK – Fakulta Sociálních věd.

Základní rozdíl mezi těmito směry spočívá v tom, že se na obou FF akademická produkce zaměřuje především na cílové jazyky a literatury, tzn. diplomové práce se zaměřují přímo na gramatickou výstavbu těchto jazyků nebo analyzují různé aspekty těchto tří literatur. Oproti tomu akademická produkce na FSS MU a FSV UK zkoumá *nefilologické* aspekty těchto tří kultur, např. různá politologická, geopolitická či historická témata, přičemž především na základě anglicky přístupných zdrojů, tzn. že většina akademických prací z FSS a FSV nepoužívají zdroje v litevštině, lotyštině a estonštině. Jsou výjimky, ale dalo by se to shrnout tak, že filologická balistika operuje především na bázi cílových jazyků, kdežto nefilologická akademická produkce bazíruje na anglických zdrojích. Tato kompetenční asymetrie stojí za povšimnutí: průnik obou směrů akademické baltistiky je totiž výjimkou a ne pravidlem.

Ve větším systémovém propojení filologického a nefilologického směru vidím potenciál pro rozvoj české akademické baltistiky. Oba směry se navzájem doplňují a jejich spolupráce by znamenala kvalitativní skok akademické produkce pro obě strany. Nic méně, v daný moment neexistuje žádný, byť minimální, trend pro systémové propojení filologické a nefilologické baltistiky. Tímto směrem se prostě nepracuje. Důvody jsou pragmatické a tkví především ve finančních nevýhodách takové spolupráce v rámci stávajícího akreditačního systému: při sdruženém mezifakultní studiu student s vedlejším studiem na jiné fakultě znamená pro fakultní rozpočet finanční nevýhodu v porovnání s tím, pokud by studoval čistě na jedné fakultě; tudíž na úrovni fakult není sebemenší vůle podporovat mezifakultní studium systémově, spíš se hlídá, aby takových „přeběhliků“ nebylo příliš. Výsledkem je situace, kdy studijní kombinace mezi FSS a FF resp. FSV a FF bazírují pouze na individuální iniciativě studentů a učitelů: občas to funguje, což je velmi fajn, ale o systémovém propojení zatím nemůže být řeč.

Poslední datový set znázorní tematické rozvržení akademické produkce dle toho, které ze tří zemí se daná diplomová práce věnuje:

Zdroj: Bc. Kristýna Hnáťová, bakalářská práce (Baltistika MU)

Jak vidíte, největší počet diplomových prací se věnuje Litvě, pak následuje Estonsko, potom práce zkoumající všechny tři země a potom práce singulárně lotyšské. Tyto poměry zatím nedokážu spolehlivě vysvětlit, tady do hry vstupuje více faktorů a můžeme je probrat v diskusi, která bude následovat.

***

Kromě univerzit se akademická baltistika systémově pěstuje také v **Akademii věd**, i když ne jako samostatná výzkumná entita. Především to je srovnávací a historická jazykověda, která má velmi solidní baltistickou tradici již od dob Josefa Zubatého a pokračuje doposud.

Dále je nutné zmínit **Pražský lingvistický kroužek**, který se baltistice věnuje soustavně již od svého založení a činí to doposud.

***

POPULARIZACE

Jak jsem již říkal, spousta kulturních aktivit spojených s Litvou, Lotyšskem a Estonskem vzniká mimo akademickou půdu. Z pohledu přítomnosti těchto tří zemí v českém kulturním povědomí jsou tyto aktivity určitě důležitější než akademická produkce. Míří totiž do širšího společenského spektra a oslovují větší počet lidí. Jsou to literární překlady, koncerty, promítání filmů, kulturní večery všeho druhu, kulinární zážitky. Nic méně i v rámci neakademických aktivit máme v ČR několik velmi výrazných institucí a osob.

Je nutno zmínit neziskovou organizaci „**Skandinávský dům**“, který se pravidelně věnuje kulturám Estonska, Lotyšska a Litvy (ředitel Michal Švec).

Dále je nutno zmínit překladatelku **Věru Kociánovou**: skvělý příklad, kolik dokáže iniciativa jednoho výjimečného člověka. Věra Kociánová soustavně překládá z litevské literatury, některé překlady také sama vydává.

Je nutno zmínit **Brněnskou filharmonii**, která pravidelně uvádí vážnou hudbu litevských, lotyšských a estonských autorů, a to především díky působení pana doktora Vítězslava Mikeše, který je výborným znalcem litevské, lotyšské a estonské vážné hudby.

Věra Kociánová a Vítězslav Mikeš byly čerstvě vyznamenány Litevským státním vyznamenáním za zásluhy pro litevskou kulturu.

A nakonec důležité místo v procesu zviditelnění Litvy, Lotyšska a Estonska připadá všem třem **velvyslanectvím** těchto zemí, díky kterým ostatně jsme se mohli dnes setkat v tomto slavnostním sále.